
ROLE STÁTU V EKONOMICE A STÁTNÍ KAPITALISMUS

Případ Singapuru

Martina Jiráňková, Pavel Žamberský*

Jednou z fundamentálních otázek současného světa je role národního státu v procesech ekonomické globalizace. Národní stát vystupuje stále jako teritoriálně ukotvená politická jednotka, avšak trhy výsledků výroby a výrobních faktorů se globalizují. Střety mezi státem a trhem se manifestují řadou skutečností: stát daleko obtížněji může vykonávat tradičně prováděné funkce, a to státní zásahy do ekonomiky v podobě autonomní fiskální či monetární politiky, sociální politiku a harmonizační funkci státu (tedy odstraňovat tržní selhání).

Jak je v současném světě pozorovatelné, neexistuje jediný model kapitalismu jako reakce na globalizační ekonomické procesy. Každá země dnes představuje ojedinělou konfiguraci poměru státu a trhu, jež je dána řadou ekonomických, politických, historických, kulturních, náboženských či jiných faktorů. Přesto ekonomická literatura diskutuje otázku, zda svět bude konvergovat k jednomu – liberálně tržnímu (angloamerickému) modelu (Hay, 2008, s. 314–345), který se jeví být vhodnější pro volný pohyb zboží, služeb, kapitálu atp., či zda dojde k duální konvergenci (Hay, 2008, s. 314–345): jednak k výše zmiňovanému modelu, jednak ke koordinovanému tržnímu modelu s relativně vyšší rolí státu. Ke druhému koordinovanému tržnímu modelu bychom přiřadili i diskutovaný státní kapitalismus.

Cílem statí je diskutovat otázku tzv. státního kapitalismu a jeho role v globalizujícím se světě. Jako případová studie jednoho z příkladů úspěšně fungujícího státního kapitalismu je uváděn Singapur a jeho ekonomický systém. Jaké jsou příčiny a zdroje tohoto úspěchu a jakou roli v tomto procesu sehrála právě vláda a tzv. státní kapitalismus? Prizma pohledu je ekonomické.

1. Liberalismus, merkantilismus a modely kapitalismu

V přístupu mezinárodní politické ekonomie¹ vykrystalizovaly tři základní přístupy k fungování ekonomického a politického systému: přístupy liberalismu, merkantilismu a strukturalismu (Balaam, Veseth, 2008).

* Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů (martina.jirankova@vse.cz, pavel.zambersky@vse.cz).

Článek byl napsán v rámci projektu IGA č. 15/2013 *Vliv ekonomického rozvoje Číny na vybrané rozvojové a rozvinuté regiony* a za využití Institucionální podpory FMV VŠE v Praze.

1 Mezinárodní politická ekonomie chápe jevy a procesy jako složité interakce ekonomických a politických vztahů při současném působení historických, sociálních, kulturních a dalších faktorů.

V přístupu liberalismu je centrem jednotlivec (individuum). Ten má být ekonomicky svobodný a stát má vytvářet příznivé prostředí pro jeho činnost. V tomto pohledu by stát měl být pouze minimální, měl by fungovat jako garant smluv a práv, tedy plnit pouze svou definiční roli. Jedinec by pak tím, že činí blaho sobě, současně vytvářel blaho pro celou společnost (*invisible hand*). K liberálnímu ekonomickému modelu tíhne nejvíce liberální tržní model uplatňovaný v anglosaských zemích (USA, Velká Británie atp.).

Strukturalismus přikládá zásadní význam struktuře společnosti, tj. třídám, jejichž zájmy jsou protichůdné, neboť se liší svým vztahem k výrobním prostředkům. Někdy je strukturalismus přímo ztotožňován s marxismem. Tento přístup není v textu diskutován.

Jiným přístupem je merkantilismus. Jeho počátky jsou spatřovány již v 15. století. Jednalo se o velmi agresivní praktickou hospodářskou politiku, která zdůrazňovala přebytkovou obchodní bilanci a omezování dovozu a která měla vést k hromadění drahých kovů v zemi. Toto bohatství pak bylo nástrojem ekonomického, politického a vojenského vlivu. Na přelomu 18. a 19. století se merkantilismus rozvinul do podoby hospodářského nacionalismu jako reakce na panující liberalismus ze strany Velké Británie. V hospodářských dějinách i pak v následujících obdobích lze vysledovat ten fakt, že proponenty liberalismu jsou vždy relativně nejvyspělejší země (např. ve 20. století USA), zatímco merkantilismus obhájí relativně méně vyspělé země, jako byly na přelomu 18. a 19. století například Německo a USA. Kromě posilování státu prostřednictvím přebytkové obchodní bilance se posléze objevují i myšlenky silného domácího průmyslu a industrializace ekonomiky (F. List, A. Hamilton)². Po druhé světové válce přechází merkantilismus do podoby tzv. neomerkantilismu. Ačkoli deklarovaným cílem GATT jsou otevřené trhy a svobodný obchod, myšlenky zajištění silné a soběstačné národní ekonomiky a zajištění národní bezpečnosti a politické síly prostřednictvím silné ekonomiky přetrvávají. V souvislosti se současným charakterem výroby se považuje za součást neomerkantilistického přístupu rovněž zajištění surovinových vstupů, a to nejen ropy a zemního plynu, ale též i jiných surovin pro vojenský, letecký a elektrotechnický průmysl (křemík, uran apod.). Neomerkantilistickému chování je však dnes přičítáno např. i podhodnocování měnového kurzu ze strany Číny či další nástroje. Reich (2002, s. 450–453) pak hovoří o tom, že by státy měly v etapě globalizace usilovat o pozitivní hospodářský nacionalismus, jenž spočívá v úsilí států přinést do země nové poznatky a podpořit lidský kapitál.

I v rámci těchto dvou přístupů vykrytalizovaly různé modely kapitalismu³. Klasifikace těchto modelů je různá, uvádíme např. Gilpinovu (2002, s. 148–195), který rozlišuje neoliberální stát (*neoliberal state*), rozvojový stát (*developmental state*) a stát blahobytu (*welfare state*)⁴. Gilpin (2002, s. 148–195) k hlavním charakteristikám liberálního modelu řadí nezasahování vlády do trhu, eliminaci tržních selhání, minimální

2 Friedrich List vtělil tyto myšlenky do svého díla *Národní systém politické ekonomie* a Alexander Hamilton do práce *Report on Manufactures*.

3 Text považuje modely kapitalismu za objektivně existující a přístupy k fungování mezinárodního ekonomického systému za čistě subjektivní.

4 Jinou klasifikaci uvádějí například Pick (2006), Sapir (2005) a další autoři.

zodpovědnost firem vůči občanovi, neutrální postoj k zahraničním investorům či přísné antimonopolní zákony. Stát blahobytu (např. Německo) usiluje o nalezení rovnováhy mezi trhem a sociálními cíli společnosti. Firmy mají velkou odpovědnost vůči zaměstnancům, společnosti i vůči lokalitě, kde se firma nachází. Rozvojový stát (*developmental state*) je dle Gilpina typem státu, jehož cílem je dosažení technologického a průmyslového velmocenského postavení, růst tržního podílu firem, podpora vybraných sektorů a vysoká zodpovědnost soukromého sektoru vůči veřejnému. K zahraničním investorům bývá zpravidla odmítavý. V další části tohoto textu se budeme podrobněji věnovat tomuto modelu rozvojového státu.⁵

2. Rozvojový stát a státní kapitalismus

Rozvojovými státy (*developmental states*) po druhé světové válce byly státy jako Japonsko (Stuchlíková, 2011), Jižní Korea a později i další asijské země (např. Singapur, podrobně viz dále v textu), které výrazným způsobem zasahovaly do trhu: vytipovávaly strategická odvětví, poskytovaly zvýhodněné úvěry exportujícím firmám či vybraným odvětvím, podporovaly vznik velkých podniků (např. chaeboly⁶ v Jižní Koreji), které byly konkurenceschopnější na světovém trhu ve srovnání s menšími podniky, používaly indikativní plánování atp. Výkony těchto ekonomik na konci dvacátého století až do současnosti ukazují na úspěšnost tohoto konání. Minimálně bylo možno ve druhé polovině dvacátého století sledovat, že k prosperitě lze dojít různými cestami – s různou rolí národního státu. V diskusích o roli národního státu v globalizačních procesech se tak kromě názoru, že role státu z řady důvodů klesá, neboť se ve světové ekonomice etabloují i další silné subjekty, jako jsou nadnárodní společnosti, fungují globální finanční trhy, stát je členem řady organizací či event. regionálních smluv, které mu dávají určité mantinely atp., existují též názory, že role státu naopak v globalizaci roste, neboť stát v podobě rozvojového státu (*developmental state*) může napomáhat tomu, aby rostla efektivnost ekonomických subjektů, na jehož území se tyto subjekty nacházejí. Tím může stát být pro ekonomické subjekty prospěšný a jeho role tím dokonce dle některých autorů v globalizaci posiluje (např. Weiss⁷, 2000, s. 444).

V tomto ohledu se objevuje v poslední době staronový pojem státní kapitalismus (*state capitalism*) pro popis ekonomických modelů kapitalismu, které existují např. v Číně, Rusku, Saúdské Arábii, Brazílii, Spojených arabských emirátech a dalších zemích. Na tomto místě považujeme za důležité tento pojem definovat. Rodrik (2013) uvádí na adresu merkantilismu, že se jedná o korporativistickou vizi, kdy stát a firmy spolupracují k dosažení společných cílů v podobě ekonomického růstu a národní moci. Sám pak cituje Acemoglu a Robinsona (2012), kteří uvádějí, že státní kapitalismus

5 Rozvojový stát ve shora uvedeném smyslu je v celém textu užít jako překlad pojmu *developmental state*. Autoři textu se přidrželi překladu pojmu, který uvádí ve své práci Jiráňková (2010).

6 Chaebol představuje typ konglomerátu firem v Jižní Koreji.

7 Weiss hovoří místo o rozvojovém státu o katalystickém státu (*catalyst state*), avšak ve stejném významu. Dle této autorky stát tvoří převodní pás globalizace a jeho aktivistická politika může umožnit zemi vzít si z globalizačních procesů maximum pozitiv.

představuje maximalizaci politické kontroly nad ekonomikou a společností. Pokud se manažeři státu mohou zmocnit produktivních zdrojů a řídit přístup k nim, učiní tak, dokonce i když obětují ekonomickou efektivnost. Časopis Economist (2013) uvádí jako význam pojmu státní kapitalismus snahu kombinovat síly státu se silami kapitalismu, přičemž záleží na vládě, jaké vybere tzv. národní šampióny (ekonomicky silné firmy, které bude stát podporovat) a nakolik bude podporovat ekonomický růst. Americká obchodní komora (American Chamber of Commerce, 2013) pak definuje státní kapitalismus jako „*stále více rostoucí nástroj pro řízení ekonomického rozvoje, dosahovaný nárůstem počtu státem vlastněných podniků, jež zůstávají blízko politického vlivu a finančních vazeb k vládě.*“ A ještě důraznější je Lyons (2008), který definuje státní kapitalismus jako užití vládou kontrolovaných fondů k získání strategických podílů ve světě. Čínský stát tak například drží akcie ve sto padesáti největších firmách (např. China Mobile). Jako příklady dalších státem vlastněných podniků uveďme ty nejznámější: ruské Gazprom a Sberbank, aerolinie Emirates, Saudi Basic Industries Corporation či další (Economist, 2012).

Na tomto místě bychom chtěli rozlišit pojem státní kapitalismus od pojmu rozvojový stát. Dle názoru autorů lze pojem státní kapitalismus použít v duchu definice Americké obchodní komory pouze v případě, že stát sám vystupuje jako podnikatel, tedy vlastní podniky či fondy (tzv. suverénní fondy viz dále v textu), které mají politické a finanční vazby na vládu. Nejedná se tudíž o jakoukoli podporu ekonomického růstu státem. Stát totiž tradičně do ekonomiky zasahuje makroekonomickou stabilizační politikou, či zesilováním firemně specifických aktiv (Dunning, 2001) v podobě podpory vědy a výzkumu, poskytováním fyzické infrastruktury a zajišťováním sociálního konsensu. Tyto atributy bychom však spíše přiřadili k pojmu merkantilismus, event. neomerkantilismus, pokud výše uvedená opatření vedou k posilování národního hospodářství. Pojem merkantilismu je rovněž spíše chápán s pejorativním nádechem, že totiž myšlenky silného národního průmyslu, technologického velmocství a soběstačnosti se dějí bez ohledu na ostatní země v duchu principu – „ožebrač svého souseda“. V extrémním případě lze jako poškozující pro druhé chápat např. i expanzivní monetární politiku (podpora vzniku domácích pracovních míst) nebo podporu vědy a výzkumu ve státě. Takto je mimo jiné nahlíženo i na podhodnocování čínského jüanu, které má za následek vysoce aktivní běžný účet Číny⁸ s cílem exportem taženého ekonomického růstu a zaměstnanosti. Dalšími faktory, kterými může stát napomáhat ekonomické efektivnosti subjektů, je tvorba kvalitních institucí a kvalitního institucionálního rámce (např. Dunning, 2001 a další). Ani tyto zásahy nejsou vnímány jako projev státního kapitalismu, nýbrž se jedná spíše o vytváření maximálně vhodných podmínek pro ekonomickou činnost individua i v případě, že se jedná o model státu liberálně tržního.

Problém s merkantilistickým a liberálním přístupem k fungování ekonomického systému ve světě je ten, že různé přístupy koexistují vedle sebe. Pokud se určitá skupina zemí chová v duchu liberálního přístupu (např. k zahraničnímu obchodu či

8 Vysoké přebytky čínského běžného účtu jsou považovány za jednu z příčin globálních nerovnováh.

k investorům) a jiná pak merkantilisticky, může a pravděpodobně i bude první skupina poškozena.⁹ Stejně tak státní kapitalismus, který koexistuje vedle tržních systémů standardních, uvádí do nerovného postavení subjekty z obou systémů tím, že státní firmy požívají silné podpory a ochrany ze strany národního státu (např. zvýhodněné úvěrování snižuje náklady firmám a zvyšuje jejich cenovou konkurenceschopnost).

Státní vlastnictví podniků v systémech státně kapitalistických má řadu výhod, jež plynou ze skutečnosti, že sama velikost firem – státem či jinými subjekty vlastněných – generuje řadu výhod, ať se jedná o snazší přístup k úvěrům, možnost více investovat do vědy a výzkumu, využívat úspor z rozsahu výroby na globálním trhu atp. Jednou z významných skutečností v tomto smyslu je existence celoplanetárních sítí nadnárodních společností. Pozdější nástup Číny, Ruska a dalších zemí na růstovou trajektorii směrem k vyspělým tržním ekonomikám vedl nepochybně k nutnosti vypořádat se s fenoménem nadnárodních společností, aby ekonomiky byly schopny konkurovat těmto světovým gigantům v již zavedených odvětvích. Tradičně byly v učebnicích ekonomie například uváděny příklady tzv. přirozených monopolů. Ty existovaly v infrastrukturních odvětvích jako energetika, vodárny, pošta atp. Vstup do těchto odvětví byl charakterizován jako tak nákladný, že stát musí tato odvětví vlastnit a mít celý domácí tržní podíl, aby tato odvětví byla efektivní, či alespoň provozovatelná. V 80. letech 20. století prezident Reagan v USA a premiérka Thatcherová ve Velké Británii privatizovali postupně i tyto infrastrukturní podniky, aby překonali nedostatky státního vlastnictví. Těmito nedostatky jsou například nedostatek inovativnosti, plýtvání zdroji, klientelismus a další, tedy přesně ty stejné nedostatky, které jsou uváděny jako negativa státem vlastněných podniků v systémech státního kapitalismu.

Jiným projevem státního podnikání je existence tzv. suverénních fondů (*sovereign wealth funds*). Jedná se o investiční fondy, které vlastní národní státy a které tvoří finanční aktiva v zahraniční měně v podobě akcií, obligací, nemovitostí atp. Z hlediska vlastnictví suverénních fondů patří k nejvýznamnějším vlastníkům následující země: Spojené arabské emiráty (Abú Dhabí, Dubaj), Katar, Norsko, Čína (včetně Hongkongu), Singapur, Kuvajt a Rusko.¹⁰ S výjimkou Norska se jedná vesměs o autoritativní režimy, dle tzv. indexu demokracie (Democracy Index, 2012), pouze Singapur vykazuje tzv. hybridní režim. Ke konci roku 2012 dosahovala hodnota prostředků soustředěných v suverénních fondech pěti biliónů USD. Jak uvádí Jiráňková (2012), cílovými zeměmi pro investice těchto suverénních fondů jsou země s nejvyšší měrou ekonomické svobody (Švýcarsko, USA, Velká Británie a další). Z ekonomického hlediska nelze proti vstupu suverénních fondů do firem nic namítat (v případě sanace bank po finanční a ekonomické krizi sehrály svou pozitivní roli), avšak obavy okolo

9 Toto tvrzení platí rozhodně v krátkém období, v dlouhém období je spíše diskutabilní.

10 Jedná se po řadě o tyto suverénní fondy: Abu Dhabi Investment Authority, Qatar Investment Authority, norský Government Pension Fund, čínské fondy SAFE Investment Authority, China Investment Corporation, National Social Security Fund, Hong Kong Monetary Authority Investment Portfolio, Temasek Holdings a Government of Singapore Investment Corporation a další.

investic těchto fondů panují v případě vstupu suverénních fondů do strategických odvětví, jako je obrana, energetika, dopravní sítě, přístavy, telekomunikace a další.¹¹

Státní kapitalismus je pro ekonomické subjekty pozitivní zejména v určité „počáteční“ etapě ekonomického rozvoje země, neboť umožňuje relativně snáze koncentrovat zdroje na priority, tedy nastartovat ekonomický růst, zapojit obyvatelstvo a další výrobní faktory. Jedná se o fázi tzv. extenzivního ekonomického růstu. Na určitém stupni rozvoje však již v této růstové strategii nelze pokračovat – je třeba se přeorientovat na růst intenzivní, tedy vyšší využití výrobních faktorů a alokaci vzácných zdrojů přenechat trhu, který je efektivnější než řízení politických elit. Toto lze v historii pozorovat na příkladu Japonska, které po poválečném praktikování de facto systému státního kapitalismu opustilo v 70. letech dvacátého století tento typ ekonomického uspořádání a vydalo se na cestu více tržní a méně merkantilistickou, neboť rozvinulo i větší spolupráci s mezinárodním společenstvím a přestalo úzce prosazovat pouze své zájmy. Úspěšnost tohoto přechodu v případě Japonska je však velmi sporná, resp. je otázkou, zda po letech fungování systému státního kapitalismu nelze hovořit o horší možnosti přejít směrem k liberálnějšímu pojetí státu v přístupu k ekonomickým subjektům v obecném smyslu, alespoň v krátkém či středním období. Je otázkou, nakolik zažitý systém státního kapitalismu podkopává kreativitu, podnikavost, schopnost nést riziko a další atributy spojené s fungováním ekonomických subjektů v liberálnějších systémech. Podobně jako Japonsko i Čína od konce 70. let začíná zvyšovat poměr trhu v řízení ekonomiky a v posledních letech lze pozorovat též otevírání se světu – oproti situaci agresivního merkantilismu.

Státní vliv na ekonomiku může znamenat pro investory jistý punc stability: v těchto autoritativních režimech je nepochybně vyšší politická stabilita oproti systémům v nově etablovaných demokraciích. Tři nejznámější ratingové agentury tak dávají těmto ekonomikám relativně pozitivní ohodnocení (viz tabulku 1). Singapur dosahuje například u všech ratingových agentur nejvyšší ohodnocení investičního stupně, žádná z uvedených zemí není zařazena do spekulativního stupně.

Tabulka 1

Hodnocení vybraných států nejznámějšími ratingovými agenturami

	Moody's	Standard & Poor's	Fitch
Singapur	Aaa	AAA	AAA
Kuvajt	Aa2	AA	AA
Čína	Aa3	AA-	A1
Saúdská Arábie	Aa3	AA-	AA-
Brazílie	Baa2	BBB	BBB
Rusko	Baa1	BBB	BBB

Pramen: www.cnb.cz

¹¹ Nejznámější je případ snahy Dubaje vstoupit do společnosti P&O, která provozuje přístavy v USA. Tento vstup byl zakázán vládou USA, neboť byl chápán jako ohrožení národní bezpečnosti země (Kern, 2007).

3. Ekonomika Singapur

Jednou ze zemí, která je zmiňována jako příklad relativně fungujícího a prosperujícího státního kapitalismu, je Singapur.¹² Jedná se o zemi s velice krátkou historií, která jako bývalá britská kolonie získala nezávislost teprve v roce 1959. Tehdy ve volbách – ještě organizovaných Brity – přesvědčivě zvítězila Lidová akční strana (People's Action Party, PAP) a převzala vládu nad zemí. V roce 1963 se Singapur stal rozhodnutím této vlády členem Malajské federace. Hned v roce 1965 však z této federace vystoupil, neboť vůdci PAP ztratili důvěru ve federální vládu v Kuala Lumpur. V tomtéž roce potom oficiálně vznikla Singapurská nezávislá republika. Perspektivy nové republiky však nebyly příliš slibné. Vládnoucí PAP se nicméně nevydala cestou budování domácího průmyslu za účelem nahrazování dovozů, nýbrž se rozhodla stavět na své koloniální minulosti, kdy sloužila Britům jako finanční, obchodní a vzdělávací centrum pro celou jihovýchodní Asii. Snažila se přilákat zahraniční kapitál a za jeho pomoci budovat exportně orientovaný průmysl, protože domácí koupěschopná poptávka byla velice slabá¹³. Zároveň se zaměřila na sektor služeb, zejména finančních. Co se týče infrastruktury, začala vláda budovat domácí státem vlastněné firmy za účelem získání monopolních zisků v síťových odvětvích¹⁴ a zajištění těchto a dalších služeb¹⁵ pro obyvatelstvo žijící v té době převážně ve slumech.

Prakticky od svého vzniku v roce 1965 vykazuje Singapur vysoce nadstandardní tempa růstu a v současné době patří k zemím s nejvyšším HDP na obyvatele, který dle údajů Světové banky v roce 2012 činil 51 709 USD. Lepšího výsledku dosáhly pouze Austrálie (67 036 USD), Kanada (52 219 USD), Dánsko (56 210 USD), Lucembursko (107 476 USD), Macao (78 275 USD), Norsko (99 558 USD), Švédsko (55 245 USD) a Švýcarsko (79 052 USD).

Pokud zohledníme paritu kupní síly a použijeme ukazatel hrubý domácí důchod na obyvatele¹⁶, dosahuje Singapur ještě lepšího výsledku, a to 61 100 USD. Před ním jsou pouze Lucembursko (65 190 USD) a Norsko (66 960 USD). Z hlediska důchodu na obyvatele přepočteného paritou kupní síly je tak Singapur třetí nejvyspělejší zemí světa.

V žebříčku Světové banky Doing Business (World Bank, 2013b) se Singapur pravidelně posledních osm let umísťuje na prvním místě. V žebříčku konkurenceschopnosti (World Competitiveness Report, 2013) vydávaném švýcarským institutem IMD v Lausanne se v roce 2013 země umístila na pátém místě na světě (za USA, Švýcarskem, Hongkongem a Švédskem).

Jakým způsobem bylo těchto nesporných ekonomických úspěchů dosaženo? Singapur je příkladem země, která se rozhodla dlouhodobě jít cestou liberální obchodní

12 Singapur měl v roce 2013 dle odhadů CIA 5 460 302 obyvatel. www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sn.html [on line], [cit. 2014-01-06].

13 Důvodem byl nízký počet obyvatel a jejich nízké příjmy v té době.

14 Síťová odvětví se zpravidla uvádějí jako typický příklad přirozeného monopolu.

15 Zejména bydlení a doprava.

16 Gross national income per capita, PPP.

politiky a podporovat multilaterální a regionální liberalizaci obchodu. Měla otevřenou náruč vůči nadnárodním firmám a zahraničnímu kapitálu, avšak též podporovala domácí export. Paradoxně díky tomu, že domácí průmysl prakticky neexistoval, nebylo ani nutné jej restrukturalizovat tak, aby byl konkurenceschopný, a to i po liberalizaci obchodu. Liberalizační strategie se ukázala jako velice účinná, což se mj. projevilo rychlým růstem HDP i mezd. Rostoucí ekonomika začala postupně dovážet ze sousedních zemí Malajsie a Indonésie, kde mzdy nerostly tak rychle, a současně čelila konkurenci těchto zemí i při svém exportu. Singapur tak byl postupně nucen se orientovat na středně vyspělé technologie, jako jsou např. elektronické součástky. Vláda napomohla tomuto vývoji tím, že podporovala terciární vzdělávání a vědecké parky okolo univerzitních kampusů. Důraz byl kladen zejména na informační technologie a biotechnologie. Nejvíce nových pracovních míst však stále vytvářel finanční sektor. V současné době je Singapur považován za klíčového poskytovatele finančních, vzdělávacích a zdravotnických služeb v rámci regionu jihovýchodní Asie.

V kontextu výše řečeného představuje Singapur specifickou konfiguraci státu a trhu. Na jedné straně lze vyzorovat velký důraz kladený na otevřenost ekonomiky pro finanční a kapitálové toky a podporu multilateralismu či alespoň regionalismu v mezinárodním obchodě. Singapur funguje jako offshore centrum a je svým přístupem blízko k daňovým rájům (Spiegel, 2013). Z hodnocení ratingových agentur a umístění v žebříčku Doing Business, zachycujícím snadnost podnikání danou mírou regulace, lze vyvozovat vysokou míru ekonomické svobody individua, což vše jednoznačně potvrzuje přístup liberalismu k fungování státu v ekonomické oblasti. Současně však lze rovněž zaznamenat výraznou roli vlády svědčící též pro model rozvojového státu (*developmental state*).

4. Role státu

Protože jedním z hlavních cílů tohoto článku je prozkoumat, do jaké míry vděčí Singapur za své úspěchy zásahům státu do ekonomiky, resp. jistě konkrétní podobě státního kapitalismu, je nutné popsat a analyzovat hospodářskou politiku Singapuru od jeho založení do současnosti. Hospodářskou politikou zde nemáme na mysli tradiční mix monetární a fiskální politiky, ale politiku strukturální.

V této souvislosti nelze začít jinak než hlavním strůjcem tohoto ekonomického zázraku. Lee Kuan Yew, zakladatel Lidové akční strany, je považován současně i za zakladatele moderního Singapuru. Byl singapurským ministerským předsedou celých 31 let (1959–1990) a po celé uvedené období postupně uskutečňoval strukturální změny ekonomiky.

Jak již bylo uvedeno, Singapur se zbavil britské nadvlády teprve v roce 1959, v roce 1963 se stal členem Malajské federace, ze které v roce 1965 opět vystoupil. Výchozí situace nového státu snad ani nemohla být horší. Velká Británie ukončila svoji vojenskou přítomnost na ostrově, což přineslo dva velké problémy. Za prvé, britské vojenské výdaje činily 30 % HDP Singapuru. Za druhé, Singapur byl ohrožován svými muslimskými sousedy – Indonésií a Malajsií – a navíc pročínskými maoisty. Dalším problémem bylo, že Singapur v podstatě neměl žádné přírodní zdroje.

Lee Kuan Yew však přijal tuto velkou výzvu. Soustředil se na tři hlavní priority: národní bezpečnost, ekonomiku a sociální otázky. V ekonomické oblasti to byla zejména zahraničně orientovaná industrializace¹⁷. Ze strukturálního hlediska se Singapur zaměřil zejména na rafinérie ropy, výrobu elektroniky, farmaceutických výrobků a námořních výrobků (*maritime products*), jako jsou např. ropné věže (Yah, 2008). Rychlá industrializace byla dále doprovázena třemi dalšími prioritami:

1. Singapur jako mezinárodní a logistické centrum,
2. Singapur jako finanční vstupní brána (*financial entrepot*),
3. Singapur jako centrum mezinárodního turismu.

Později byly přidány další dva pilíře:

1. Singapur jako regionální centrum vzdělávání,
2. Singapur jako regionální centrum péče o zdraví a lékařských služeb.

Dle Yah (2008) udělal Singapur tři klíčová rozhodnutí, která vedla k jeho rychle rostoucí konkurenceschopnosti:

1. tržně orientovaná, na zahraničí zaměřená hospodářská politika,
2. masivní investice do fyzického, lidského a sociálního kapitálu,
3. jako nejdůležitější pak aktivní podpora schopné, stabilní, na lidi a rozvoj orientované, nezkorumpované, inovativní vlády a byrokracie.

Zdar posledního ze tří uvedených rozhodnutí lze ilustrovat na indexu vnímání korupce pro rok 2013 vydávaného Transparency International (2013): Singapur zaujímá v tomto žebříčku spolu s Norskem páté místo (za Dánskem, Novým Zélandem, Finskem a Švédskem). Avšak i další priority se nepochybně daří úspěšně naplňovat. Světové ekonomické fórum, podle jehož žebříčku byl Singapur v roce 2013 dokonce druhou nejkonkurenceschopnější ekonomikou světa hned po Švýcarsku, oceňuje na Singapuru efektivnost trhů zboží a práce, rozvinutost finančních trhů, infrastrukturu s vysoce kvalitními silnicemi, přístavy a letišti, dále pak makroekonomické prostředí a fiskální management (přebytek státního rozpočtu v roce 2012 činil 5,7% HDP). Chválí též důraz na úlohu vzdělání v zemi, zejména vyššího (The Global Competitiveness Index, 2013–2014).

Stát svou důsledně prováděnou aktivistickou politikou na druhou stranu naplnil též znaky tzv. rozvojového státu (*developmental state*), tedy že napomáhá zvyšovat efektivnost ekonomických subjektů. Tržní orientace byla a je přitom považována za klíčovou z hlediska optimální alokace zdrojů a globální konkurenceschopnosti. Zahraniční obchod je realizován téměř výhradně soukromými subjekty.

17 Outward-looking industrialization – jedná se o industrializaci s cílem vyvážet průmyslové výrobky.

5. Suverénní fondy a státní podniky v Singapuru

Z hlediska diskuse státního kapitalismu je však zajímavá zejména role tzv. Government-Linked Corporations (GLCs). Tyto subjekty v Singapuru podléhají stejným pravidlům jako soukromé firmy. Mají zcela nezávislé vedení (*Board of Directors*), jejich akcie jsou obchodovány na burze a vedle státu je může spoluvlastnit v podstatě kdokoli, včetně zahraničních subjektů. I přesto však GLCs často čelí kritice zastánců volného trhu.

Zástupci Mezinárodního měnového fondu, kteří byli do Singapuru vysláni za účelem analýzy těchto podniků, však konstatovali, že GLCs jsou velice úspěšné, životaschopné a ziskové komerční organizace, které nevyužívají pomoc ze strany státu, a v podstatě tak potvrdili smysluplnost tohoto typu státního kapitalismu (Ramirez a Tan, 2003).

Jako příklady na burze obchodovaných GLCs lze uvést SIA, SINGTEL, DBS, NOL, Keppel Corporation, Sembawang Corporation, Keppel Land, Capital Land, Singapore Airlines, and Singapore Technologies Engineering. Jako příklad na burze neobchodovaných GLCs pak Port of Singapore Authority Cooperation (PSA), Singapore Technologies, Singapore Power, Singapore Post and Media Corporation of Singapore (MCS) / Temasek Holdings, 2014/.

V roce 1974 pak singapurská vláda zřídila svůj suverénní fond Temasek Holdings a převedla pod jeho řízení všechny stávající GLCs, jejichž počet s postupem času kvantitativně narůstá. Temasek Holdings se zabývá investicemi do výroby, bankovníctví, obchodu atp. V prosinci 2013 tento fond spravoval aktiva ve výši 285 miliard USD. V roce 1981 zřídila singapurská vláda další suverénní fond Government of Singapore Investment Corporation Pte Ltd – GIC (výše aktiv k prosinci 2013 činila 173,3 miliard USD, oba údaje SWF Institute, 2013), který se zabývá investováním devizových rezerv Singapuru plynoucích z aktivního běžného účtu země. Shome (2009) uvádí, že deklarovaným vztahem mezi vládou a Temasek Holdings je určování strategie a dohledu nad GLCs, avšak žádné řízení samotných GLCs. Jinými slovy, že je tedy vládou (státem) vlastněn, avšak nikoli řízen. Proklamovaný cíl tak naznačuje, že toto státní vlastnictví by nemělo sledovat jiné cíle než běžné komerční subjekty – tedy nikoli např. národní strategické zájmy v zahraničí, sociální odpovědnost vůči občanům státu atp. Přitom samotná hospodářská politika Singapuru byla a je velmi pragmatická a v jejích základech stála nutnost v etapě zrodu vytvořit pracovní místa, tedy podpořit ekonomický růst, což státem vlastněné podniky umožňovaly. Mimo jiné byl součástí této politiky i tzv. tripartismus (spolupráce vlády, firem a odborů), který sehrál podle Yaha (2008) klíčovou úlohu při úspěšné transformaci singapurské ekonomiky. Podnikatelé, obchodníci, průmyslníci, odbory a lidé, tedy pracovní síla a kapitál, spolupracovali, nikoliv bojovali proti sobě. Z ekonomického úhlu pohledu je tento sociální smír rovněž možno počítat mezi atributy rozvojového státu, neboť je považován v současnosti za jeden z faktorů konkurenceschopnosti (viz žebříčky konkurenceschopnosti nejrůznějších institucí).

Právě příklad suverénních fondů ukazuje přednosti státního vlastnictví v globální konkurenci, jak bylo uvedeno výše. Jedná se především o vyšší míru jistoty pro ostatní subjekty, pokud jednou ze stran ekonomického vztahu je právě některý GLCs, která

plyne ze státního vlastnictví. Na základě konkrétních příkladů, které uvádí Shome (2009), jsou právě tyto podniky ve státním vlastnictví schopné úspěšně konkurovat při ucházení se o rozsáhlé mezinárodní projekty a rovněž snáze získávají prostředky na finančních trzích pro velké akvizice.

V Singapuru podle Yaha (2008) příkladně spolupracují neviditelná ruka trhu a viditelná ruka vlády jako *ying* a *yang*. Toto je v Singapuru považováno za základní předpoklad úspěchu. Důležitý je nejen rozsah a povaha státních intervencí, ale zejména a především jejich kvalita. Trhy byly vytvořeny pro lidi a nikoliv lidé pro trhy. Dochází-li k tržnímu selhání či nedokonalostem, má státní intervence smysl. Kromě toho musí vláda rozhodovat o základním směřování státu, jako je tržní orientace, o volbě režimu měnového kurzu¹⁸, volbě nástrojů fiskální politiky atd. Vláda je považována za jakousi hlavu, bez které nemůže společnost fungovat. Role vlády byla a je naprosto zásadní a nenahraditelná v singapurském hospodářském úspěchu. Schopná, stabilní, nezkorumpovaná a na rozvoj zaměřená vláda byla a je nutným předpokladem úspěchu.

6. Ekonomický růst v Singapuru a jeho zdroje

Podle standardní růstové teorie¹⁹ lze zdroje růstu rozdělit do dvou skupin:

1. růst zásoby výrobních faktorů (práce, kapitál, půda, lidský kapitál aj.) – extenzivní růst,
2. nové technologie umožňující efektivnější využití dané zásoby výrobních faktorů; se stejnou zásobou výrobních faktorů umíme vyprodukovat větší množství zboží a služeb – intenzivní růst neboli souhrnný růst produktivity výrobních faktorů (*total factor productivity growth*).

Právě první skupina zdrojů ekonomického růstu je považována za vlastní pro systémy státního kapitalismu. Tyto systémy jsou lépe schopné kumulovat a aktivizovat zdroje v počátečních fázích vývoje ekonomiky. Po vyčerpání tohoto extenzivního růstu nastupuje růst intenzivní, který však již státní vlastnictví není schopno zajistit z důvodu nižší efektivity a kreativity.

V letech 1966–1990 rostla singapurská ekonomika o pozoruhodných 8,5 % ročně²⁰, třikrát rychleji než Spojené státy. HDP na obyvatele se zvyšoval o 6,6 % ročně a téměř se zdvojnásobil každých 10 let (Krugman, 1993). Během této doby vzrostla participace obyvatelstva z 27 % na 51 %. Vzdělanost obyvatel se rovněž dramaticky zvýšila. Zatímco v roce 1966 neměla více než polovina pracovníků žádné formální vzdělání, v roce 1990 jich dvě třetiny měly sekundární vzdělání. Podíl investic do fyzického kapitálu na HDP se zvýšil z 11 % na 40 %.

Významný americký ekonom Paul Krugman ve své výše již citované stati z roku 1993 však tento růst označil za čistě extenzivní, založený na růstu zásoby vstupů (výrobních faktorů) a nikoliv na růstu produkce na jednotku vstupu (typický pro inten-

18 Singapur používá režim obdobný posuvnému zavěšení měny (IMF, 2013).

19 Standardní růstovou teorií zde máme na mysli zejména tzv. Solowův model růstu, viz např. Mach (2001).

20 V některých letech tempo ekonomického růstu dokonce přesahovalo 13 %.

zivní růst). Takový růst se však podle Krugmana dříve nebo později nutně musí vyčerpat. Udržitelný růst (*sustained growth*) příjmů na obyvatele je podmíněn právě růstem produkce na jednotku vstupu, tedy růstem intenzivním. Krugman dokonce používá srovnání s bývalým Sovětským svazem, který podle něho vykazoval schopnost mobilizovat zdroje, ale neuměl je efektivně využít. Pozoruhodný růst všech tzv. asijských tygrů²¹ v tomto období není podle Krugmana dlouhodobě udržitelný, protože se jedná o růst extenzivní, který se nutně musí vyčerpat. Krugman dokonce zvláště zmiňuje příklad Singapuru jako typického reprezentanta tohoto problému. U této země dokonce veškerý růst může být vysvětlen růstem zásoby vstupů. Není zde pozorovatelné žádné zvyšování jejich produktivity. Je však nutno dodat, že rostoucí úroveň vzdělání uvažuje Krugman jako jeden ze vstupů.

Krugman svá závažná tvrzení opírá o výzkum a výpočty Alwyna Younga, který na toto téma publikoval dva zásadní články (1993 a 1994). Ve stati nazvané „The Tyranny of Numbers: Confronting the Statistical Realities of the East Asian Growth Experience“ se Young (1994) zabýval zdroji ekonomického růstu asijských tygrů v období 1966–1990. V případě Singapuru došel k velmi zajímavému závěru. Podle jeho propočtů rostla singapurská ekonomika v letech 1966–1990 průměrným tempem 8,5 % ročně, přičemž zásoba tzv. hrubého kapitálu (*raw capital*) rostla průměrným ročním tempem ve výši 10,8 %, růst tzv. váženého kapitálu (*weighted capital*) činil 11,5 % ročně, zásoba tzv. hrubé pracovní síly (*raw labour*) rostla o 4,5 % ročně a růst tzv. vážené pracovní síly byl 5,7 %. Souhrnná produktivita výrobních faktorů (*total factor productivity – TFP*) však ve výše uvedeném období klesala o 0,3 % ročně. K tomu Young ještě v poznámce pod čarou dodává, že pokud toto číslo není z důvodu nedostupnosti některých dat přesné, potom je spíše nadhodnocené, což znamená, že ve skutečnosti mohl být tento pokles ještě větší. Na základě výše uvedených výpočtů dospěl Krugman na začátku 90. let k jednoznačnému závěru, že výjimečný ekonomický růst asijských tygrů v letech 1966–1990 se již vyčerpal a v následujících letech bude významně nižší, pokud tyto ekonomiky nebudou schopny přejít od extenzivního růstu k růstu intenzivnímu, o čemž Krugman pochybuje.

S odstupem 20 let však můžeme konstatovat, že v případě Singapuru se Krugmanovo proroctví nenaplnilo. Singapur (a zřejmě i ostatní asijské tygry) si dokázal vysoká tempa růstu udržet. Pro ilustraci v roce 2006 činil tento růst 7,9 % a v roce 2010 – po překonání nejhoršího období finanční a ekonomické krize – dokonce 14,7 % (AFP, 2013). O čem tento vývoj svědčí?

Lze například uvažovat, že singapurská ekonomika plynule přešla od extenzivního růstu k intenzivnímu, či že nadále pokračuje růst extenzivního typu, event. že extenzivní i intenzivní růst byly již v počátečním období přítomny. Jakou roli v tomto vývoji mohl sehrát stát?

Moderní teorie endogenního ekonomického růstu vysvětlují ekonomický růst jako výsledek tržní aktivity subjektů v reakci na ekonomické podněty (Mach, 2001, s. 353). Mezi tyto podněty lze počítat například zvýšení výdajů na vzdělání obyvatelstva, které

21 Jižní Korea, Tchaj-wan, Singapur a Hongkong.

se promítne v intenzivnějším a kvalitativně vyšším využití pracovní síly. Dále pak k těmto podnětům například náleží odstraňování nadbytečné regulace ekonomických procesů, kdy trh je nejefektivnějším mechanismem využívání výrobních faktorů, či zvyšování investic do infrastruktury, snižování rozpočtového deficitu, který vytěsňuje soukromé investice, a vytvoření daňových podnětů pro výdaje na výzkum, vývoj a investice (Mach, 2001, s. 353).

Z výše uvedeného v textu lze konstatovat, že řadu těchto podnětů singapurská vláda vytvářela: státní rozpočet Singapuru byl například v roce 2012 vysoce aktivní (viz předchozí text), stejně tak bylo investováno do vzdělání obyvatelstva, což patřilo k základním strategickým pilířům, rozvíjela se infrastruktura, značná byla svoboda podnikání, otevřená tržní ekonomika a pobídky podporovaly zahraniční investory ke vstupu do země. Přitom měřitelnost vlivu jednotlivých faktorů na ekonomický růst je jistě velmi obtížná.

Závěr

Singapurská ekonomika patří řadou ukazatelů a hodnocení k nejvyspělejším ekonomikám světa. Spojuje v sobě přitom zdánlivě protichůdné přístupy – vysoký stupeň ekonomického liberalismu a silnou roli státu v ekonomice. Tato role se projevuje několika způsoby a máme za to, že singapurská vláda svým aktivistickým přístupem ve vytváření ekonomických podnětů napomáhala a napomáhá zefektivňovat tržní aktivity subjektů. Singapur je tak v ekonomické oblasti dobrým příkladem rozvoje státu (*developmental state*) a ukazuje, že vláda může skutečně jako „převodní pás globalizace“ napomáhat ekonomickým subjektům využívat především globalizačních výhod – globálních trhů výrobních faktorů a výsledků výroby. V souvislosti s diskusemi o roli národního státu v ekonomické globalizaci tak příklad této země demonstruje, že úloha státu v globalizaci neklesá, nýbrž je velmi významná. Kromě toho stát rovněž do ekonomiky vstupuje jako vlastník fondů, resp. státních podniků. Pozoruhodné a zásadní je přitom nezasahování státu do jejich fungování, které lze do určité míry přičítat mentalitě, kultuře, historickému vývoji, fyzicko-geografickým podmínkám a dalším faktorům.

Existují nějaké limity tohoto vývoje? Očekávání, že extenzivní růst se již musí vyčerpat, se zatím nenaplní. Lze se však dle názoru autorů oprávněně domýšlet, že do hry vstupují endogenní faktory ekonomického růstu tak, jak byly naznačeny. V tomto smyslu je však relevantní i argument, který diskutuje Lingle (1998), že ekonomická svoboda nejde v Singapuru ruku v ruce se svobodou politickou,²² a totiž že tyto typy autoritativního kapitalismu narazí právě na bariéru politické svobody, jako se to stalo například v autoritativním socialismu. Lingle (1998) tak o autoritativním kapitalismu hovoří jako o systému, ve kterém dochází k „politizaci komerce a komercializaci politiky.“ Tím, že ziskovost ekonomických aktérů záleží na vztazích s vládnoucí stranou spíše než na efektivním využití vzácných zdrojů, je komerce politizována, a naopak tím, že vládnoucí strana své vlastní zdroje příjmů využívá k obchodním trans-

22 V Singapuru je pouze jedna vládnoucí politická strana, Lidová akční strana.

akcím s cílem snížit závislost na svém elektorátu, je politika komercializována (Lingle, 1998). Zjištění Mezinárodního měnového fondu či hodnocení ratingových agentur či dalších institucí tento problém zatím nesignalizují. Je však otázkou, jak tomu bude v dlouhém období.

Lze tedy státní kapitalismus, tak jak jsme jej definovali výše, považovat za příčinu nesporných a pozoruhodných úspěchů singapurské ekonomiky? Domníváme se, že výše uvedená analýza jednoznačně prokazuje tuto kauzalitu. Nicméně je potřeba zdůraznit, že státní kapitalismus jako takový není a ani nemůže být podmínkou postačující k dlouhodobě úspěšnému rozvoji ekonomicky zaostalé země. Úspěšné fungování státního kapitalismu v Singapuru bylo a je podmíněno konkrétními činy konkrétních osob. Zejména dnes již legendární Lee Kuan Yew sehrál klíčovou roli při formování státního kapitalismu v Singapuru. Své reformy od začátku postavil na širokém konsensu v rámci tripartity (viz výše zmíněný tzv. tripartismus) a díky tomu se dlouhodobě mohl spolehnout na masovou podporu obyvatel Singapuru, kteří se s těmito reformami dokázali ztotožnit a věřili jim, protože jim byly dobře vysvětleny a velice rychle se ukázaly jejich pozitivní výsledky. Od začátku byl kladen důraz na boj proti korupci, což může být dáno do protikladu s českým pojetím transformace ekonomiky v 90. letech a jeho výsledky. Lze se rovněž důvodně domnívat, že tato semknutost singapurských obyvatel byla pozitivně ovlivněna i velice špatnými výchozími podmínkami, ve kterých se Singapur nacházel po definitivním získání nezávislosti v roce 1965.

Státní kapitalismus může jistě nabývat různých forem. Téměř všechny vlády světa zasahují do fungování svých ekonomik i jinak než pouze standardními nástroji hospodářské politiky. Singapurská forma státního kapitalismu je podle našeho názoru přenositelná pouze do určité míry. Zásadní roli zde totiž sehrál a stále sehrává lidský a sociální kapitál, do kterého bylo od počátku masivně investováno. Tak zásadní úspěch, jakého v relativně krátké době dosáhl Singapur, je však podle našeho názoru patrně podmíněn zásadním pozitivním vlivem osvíceného jedince, jakým byl a je v případě Singapuru Lee Kuan Yew, a tudíž univerzálně neprenositelný. Jistě z něho však lze vyvodit poučení pro ostatní země, které by se chtěly pokusit úspěch Singapuru napodobit. Silný, schopný a nezkorumpovatelný vůdce, široký konsensus a důvěra obyvatel ve vládu a její politiku, masivní investice do lidského a sociálního kapitálu patří zcela určitě mezi hlavní atributy tohoto úspěchu.

Literatura

- ACEMOGLU, D.; ROBINSON, J. A. *Why Nations Fail: the Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. New York : Crown Business, 2012. ISBN 978-0-307-71921-8.
- AFP. *Singapore Economy Grows Record 14.7% in 2010: PM*. 2013. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5i6lfrPfn9l_eGidMOM1KNHICl4og?docId=CNG.5a-8be64a390a05a0616ab3f202e0a1bf.d1.
- AMERICAN CHAMBER OF COMMERCE. *State Capitalism: Addressing the Challenges That Arise From State Capitalism*. 2013. [on line], [cit. 2013-11-17]. www.uschamber.com/grc/state-capitalism.
- BALAAM, D.; VESETH, M. *Introduction to International Political Economy*. 4th edition. New Persey : Pearson Education, 2008. ISBN 978-0-13-514322-3.
- CIA FACTBOOK: *Singapore*. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sn.html.

- ČNB. *Rating zemí*. 2013. [on line], [cit. 2013-11-17]. www.cnb.cz.
- DEMOCRACY INDEX. 2012. [on line], [cit. 2013-11-17]. https://portoncv.gov.cv/dhub/porton.por_global.open_file?p_doc_id=1034.
- DUNNING, J. H. Resolving some Paradoxes of the Emerging Global Economy: Small Nations as Trailblazers. In BULCKE Van Den, D.; VERBEKE, A. (eds.). *Globalization and the Small Open Economy*. Cheltenham : Edward Edgar Publishing, 2001, s. 13–35. ISBN 1840647299.
- ECONOMIST. The Visible Hand. 2012. [on line], [cit. 2013-11-17]. www.economist.com/node/21542931.
- GILPIN, R. *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. 1st ed. Princeton : Princeton University Press, 2001. ISBN 0-691-08677-X.
- HAY, C. Globalization's Impact on States. In RAVENHILL, J. (ed.). *Global Political Economy*. 2nd ed. New York : Oxford University Press, 2008, p. 314. ISBN 978-0-19-929203-5, s. 314–345.
- JIRÁNKOVÁ, M. Nation-States as Investors in a Globalized World. *Ekonomický časopis*. 2012, roč. 60, č. 8, s. 854–869. ISSN 0013-3035.
- JIRÁNKOVÁ, M. *Národní státy v globálních ekonomických procesech*. Praha : Professional Publishing, 2010. ISBN 978-80-7431-025-6.
- KERN, S. *Sovereign Wealth Funds – State Investments on the Rise*. Frankfurt am Main : Deutsche Bank Research, 2007. [on line], 2007-09-10, [cit. 2010-08-04]. www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_EN-PROD/PROD000000000215270.pdf.
- KRUGMAN, P. The Myth of Asia's Miracle. *Foreign Affairs*. Nov/Dec 1994, vol. 73, iss. 6, p. 62. 17 pgs. [on line], [cit. 2014-01-04]. www.jonathanbrun.com/wp-content/uploads/2011/12/b8268ffe-7572-11db-aea1-0000779e2340.pdf.
- LINGLE, Ch. Singapore and Authoritarian Capitalism. *The Locke Luminary*. 1998, vol. I, no. 1. [on line], [cit. 2013-10-12]. www.thelockeinstitute.org/journals/luminary_v1_n1_p3.html.
- LYONS, G. *State Capitalism: The Rise of Sovereign Wealth Funds*. 2008. [on line], [cit. 2014-01-06]. <https://litigation-essentials.lexisnexis.com/webcd/app?action=DocumentDisplay&crawlid=1&srctype=smi&srcid=3B15&doctype=cite&docid=14+Law+%26+Bus.+Rev.+Am.+179&key=9b8a61b41d3b5d55d5b45a1d1a4a141d>.
- MACH, M. *Makroekonomie II*. 3. vyd. Slaný : Melandrium, 2001. ISBN 80-86175-18-9.
- PICK, M. Hospodářská a sociální výkonnost modelů evropského sociálního státu v soutěži s USA / příspěvek k evropské diskusi o sociálním státu/. *Politická ekonomie*. 2006, č. 5, s. 691–708. ISSN 0032-3233.
- RAMÍREZ, C. D.; TAN, L. H. *Singapore, Inc. Versus the Private Sector: Are Government-Linked Companies Different?* [IMF Working Paper WP/03/156]. 2003, July 2003. [on line], [cit. 2010-01-04]. www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2003/wp03156.pdf.
- REICH, R. B. *Dílo národů: Příprava na kapitalismus 21. století*. 2. vyd. Praha : Prostor. 2002. ISBN 80-7260-064-8.
- RODRIK, D. *The Battle Is Renewed: State Capitalism, Mercantilism, and Liberalism*. 2013. [on line], [cit. 2013-11-17]. http://rodrik.typepad.com/dani_rodriks_weblog/2013/01/the-battle-is-renewed-state-capitalism-mercantilism-and-liberalism.html.
- SAPIR, A. *Globalisation and the Reform of European Social Models*. 2005. [on line], [cit. 2014-03-12]. www.bruegel.org/publications/publication-detail/publication/31-globalisation-and-the-reform-of-european-social-models/.
- SHOME, A. *Singapore's State-Guided Entrepreneurship: a Model for Transitional Economy?* 2009. [on line], [cit. 2014-1-08]. www.nzasia.org.nz/downloads/NZJAS-June09/23_Shome_3.pdf.
- SPIEGEL. Dirty Money: Will Singapore Clean Up Its Act? 2013. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.spiegel.de/international/world/the-singapore-banking-sector-is-a-tax-haven-that-now-faces-reform-a-930998.html.
- STUCHLÍKOVÁ, Z. Japonský hospodářský zázrak. K vývoji japonské ekonomiky od 70. let 19. století do konce 80. let 20. století. *Dvacáté století (The Twentieth Century)*. 2011. č. 1, s. 43–69. ISSN 1803-750X.

- SWF INSTITUTE. *SWF Ranking*. 2013. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.swfinstitute.org/fund-rankings/.
- TEMASEK HOLDINGS. 2014. [on line], [cit. 2014-01-08]. www.temasek.com.sg/portfolio/portfolio_highlights/majorportfoliocompanies.
- THE GLOBAL COMPETITIVENESS INDEX 2013-2014. *Country Highlights*. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.weforum.org/docs/GCR2013-14/GCR_CountryHighlights_2013-2014.pdf.
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Corruption Remains a Global Threat*. 2013. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.transparency.org/cpi2013/results.
- WEISS, L. Globalization and the Myth of the Powerless State. In HIGGOTT, R.; PAYNE, A. (eds.). *The New Political Economy of Globalization: Volume I*. 1st ed. Cheltenham : Elgar Reference Collection, 2000, s. 427–451. ISBN 1-84064-056-1.
- WORLD BANK. *Data*. 2013a. [on line], [cit. 2014-01-08]. <http://data.worldbank.org/>.
- WORLD BANK. *Economy Rankings*. 2013b. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.doingbusiness.org/rankings.
- WORLD COMPETITIVENESS REPORT. 2013. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.imd.org/wcc/wcc-factors-criteria/.
- YAH, L. Ch. Transformation in the Singapore Economy: Course and Causes, In MUN, CH. W.; YING, S. H. (eds). *Singapore and Asia in a Globalized World: Contemporary Economic Issues and Policies*. World Scientific Publishing Company, 2008. ISBN 978-981-281-557-6.
- YOUNG, A. Lessons from the East Asian NICs: A Contrarian View [Working Paper No. 4482]. NBER Working Papers, 1993. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.nber.org/papers/w4482.
- YOUNG, A. A Tyranny of Numbers: Confronting the Statistical Realities of the East Asian Growth Experience [Working Paper No. 4680]. NBER Working Papers, 1994. [on line], [cit. 2014-01-06]. www.jstor.org/discover/10.2307/2946695?uid=3737856&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103724790963.

ROLE OF THE STATE IN ECONOMY AND STATE CAPITALISM

The Case of Singapore

Abstract: The article deals with problems of state capitalism. It can be defined as maximisation of political control over economy and society and it is used as the characteristics of systems which exist in China, Russia, Brazil, United Arab Emirates, etc. State capitalism used to be effective in early periods of development when resources had to be concentrated. Corporations under state ownership are also able to compete on global markets and take advantage of their size and political support. Singapore represents an original connection of economic freedom and authoritarian capitalism. It is based on a free-market foreign-oriented economy which stresses financial market development, infrastructure, education, macroeconomic surroundings and fiscal management. The state as an owner and creator of the institutional framework plays an important role.

Keywords: state capitalism, developmental state, Singapore, sovereign wealth fund, government-linked corporations

JEL Classification: P12, P16, P51